

MATKOVA TINA

IVAN PREGELJ

IVAN PREGELJ

- pisatelj, dramatik in pesnik, pomemben predstavnik slovenskega RELIGIOZNEGA ekspresionizma
- rodil v Mostu na Soči; zgodaj izgubil starše, zanj skrbela stara mati, za šolanje pa je skrbel domači župnik – pričakoval, da bo postal duhovnik, vendar Pregelj kmalu izstopil iz bogoslovja
- študiral slavistiko in germanistiko, služboval kot gimnazijski profesor v različnih krajih
- po vojni živel odmaknjeno, umrl v Ljubljani
- **DELA:** *zg. romani – Tolminci, Plebanus Joannes, Bogovec Jernej; novela Matkova Tina* → v vseh delih je bolj kot zg. snov v ospredju duševno stanje posameznikov, ki so se znašli v časih, polnih nasprotij (*osebe so nenavadni ljudje, nemirni uporniki, polni strasti in občutkov krivde*)

SLOG Pregljevega pisanja

- vsebini je ustrezal **ekspresionistični** slog, ki ga je pogosto povezoval z **baročnimi** značilnostmi
- barok se kaže predvsem v **nasprotjih**: telesnost – duhovnost, greh – nedolžnost, življenje – smrt, hrepenenje – trpljenje ...
→ temeljni slogovni postopek: **KONTRASTIRANJE**
- slogovno pogosto uporablja tudi **narečne in arhaične** besede

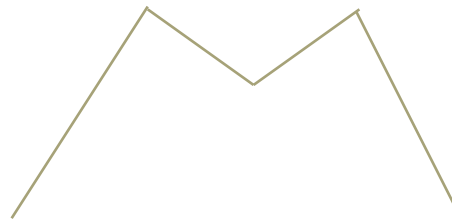
MATKOVA TINA – novela

- novela izšla 1921 v reviji Mladika
- je nekakšno nadaljevanje romana *Tolminci* (tega je sprva naslovil Tlačani)
- zgodovinsko ozadje predstavlja **tolminski kmečki upor iz leta 1713** – končal se je s porazom kmetov, voditelje pa so leta 1714 obglavili v Gorici
- bistvena razlika z romanom je v tem, da *roman* prikazuje **kolektivno** hotenje in trpljenje, *novela* pa se osredotoča na **posameznikovo individualno stisko**
- novela: **preplet kolektivne/zgodovinske in osebne zgodbe**
- poudarjeni so **motivi s simbolnimi razsežnostmi** (zvonjenje, Matkova pesem, molitev) – zaradi pogostega **PONAVLJANJA** vplivajo tudi na zgradbo novele

- **VSEBINA**

ZGRADBA NOVELE

- **ČAS** dogajanja: natančno določen – *večer pred tretjim petkom v aprilu 1714*
- **KRAJ** dogajanja: natančno določen – navedene tolminske vasi od Volč do Gorice (s tem ustvarja **epsko širino**)
- v noveli je prepoznaven dramatski trikotnik, ki pa ima dva vrhova:
- ZASNOVA: tolminski kmečki upor
- ZAPLET: dolga pot, Tinina nosečnost
- VRH: usmrtitev upornikov, Tina išče Gradnikovo truplo
- RAZPLET: Tinin počitek
- ZAPLET: Tinina pot domov
- VRH: Tinin porod
- RAZPLET: Tinina smrt
- RAZSNOVA: Matko išče Tino



OSEBE

- **MATKOVA TINA:** poleg usmrčenih upornikov je edina tragična oseba novele
- v svoji nemoči si ustvari predstavo, da bo njen otrok mirno živel, če bo vzela v roke odsekano glavo njegovega očeta (Wilde – Saloma!)
- ona je edina, ki ji NI TREBA na pot – ukaz njenega srca
- ukaz gospode – oditi morajo *župani, ključarji in možje iz dvanajstij* (sodišča v fevdalni dobi) → **brezimna množica**
- **VOLČAN MATKO:** edini poleg Tine poimenovan z lastnim imenom – Volčan (iz kraja Volče)
- Tino ima v resnici zelo rad in se zanjo boji, na glas pa o njej govori zelo grdo (*lovača*), saj se boji odziva ljudi, ker je nezakonska mati (*začetek 18. stol.!*)

LITERARNE SMERI v noveli

- **EKSPRESIONIZEM:** *tematska raven* – strah, tesnoba, stiska popotnikov → ta se stopnjuje v grozo
- Tinina tesnoba je pogojena z njenim mučnim položajem: najprej se boji, da ne prišla pravočasno, nato da bosta oba z otrokom umrla v grehu
- *slogovno-jezikovna raven:* pogosta raba pridevnika strašen, dovršnih glagolov, kontrastov, vzkliki in kriki (Matkova pesem)
- **BAROK:** nasprotja oz. razklanosti – *človek in narava, telo in duševnost, moč in nemoč, življenje in smrt ...*; zapletene in dolge povedi, razširjeni stavčni členi
- **REALIZEM:** natančno prikazovanje časa in kraja, zg. ozadje, preprostejša skladnja, prilagojena osebam

LITERARNE SMERI v noveli

- **SIMBOLIZEM:** mističnost Tininega doživetja ob porodu – dve razlagi:
 - a) Tina je verna, zato v porodnih in predsmrtnih mukah doživi privid Marije
 - b) verjetno ji je pomagala kakšna ženska iz bližnje vasi, ki je slišala njene krike (*Marija naj bi govorila kot ročinjske ženske*)
- simboli: *zvonovi* – začetek izvršitve obsodbe; *strašni pomračnik* (=netopir) – tesnoba, groza; *cvetoča češnja* – začetek novega življenja
- **MODERNIZEM:** notranji Tinin samogovor, tok njenih misli

IDEJI

- 1. ideja **religioznega ekspresionizma**: človeka lahko iz stiske reši božja moč – ta svet je krivičen in krut, rešitev prihaja od boga
- 2. ideja **socialne krivičnosti** – upor zatiranih je zaman, za kazen so grozljivo usmrčeni (to je opomin drugim)